

Нотатки мандрівника: перші празькі аптеки

Нотатка шоста: «Аптека у Святого Войцеха»

«ЗАЧИНЕНО НАЗАВЖДИ»

Якщо піти пішки Масаріковою набережною Влтави від зупинки «Національний театр», а потім повернути наліво, ви опинитесь на досить спокійній Мисліковій вулиці. Пройшовши метрів п'ятдесят, ваш погляд ймовірно захопить темно-зелений дерев'яний фасад старої аптеки у вікторіанському стилі. Це і є «Аптека у Святого Войцеха». Її було засновано у 1900 р. празьким аптекарем Отакарем Білим. На жаль, сама аптека не витримала конку-

ренції і її було закрито у 2014 р. Сьогодні тут розташовано магазин електротоварів, хоча нові власники зберегли аутентичний фасад, який було створено академічним скульптором Гвідо Кочіаном (1874–1928) за ескізами відомого чеського художника Я.В. Мислбека. Можливо, це й врятувало фасад аптеки від знищення, адже тепер він охороняється як пам'ятка архітектури початку ХХ ст. А google-мапа все ще позначає це місце як «Аптеку у Святого Войцеха», хоч і відмічає її надписом «зачинено

Святий Войцех

назавжди». Тож Гігієна виявилася оберігом фасаду аптеки, а в мене виникло відчуття, що це немовби в подяку за сторічну працю аптеку-красуню відправили на пенсію.

В інтер'єрі аптеки у 2014 р. (фото з архіву ліквідованої аптеки)

РЕЛІГІЙНІ МОТИВИ

Релігійні мотиви та символи представляють дуже цікаву область вивчення фармацевтичної історіографії. Цікаво, що саме у медицині і фармації одночасно використовувалися язичницькі символи античної культури і образи та імена християнських святих одночасно. Як відомо, Гігієна або Гігея — це стародавня грецька богиня здоров'я, дочка Бога Асклепія й Богині Епіони. З ім'ям богині пов'язують походження слова «гігієна». У грецькому мистецтві її зазвичай зображували разом з Асклепієм у вигляді молодой, вродливої, квітучою здоров'я дівчини, що тримає в руках чашу,

На вулиці Мисликовій мене захопив барельєф із зображенням богині Гігієї, який розміщено на дерев'яному фасаді «Аптеки у Святого Войцеха». Фасад аптеки нині піддано ребрендингу, але збережено

гато країн Європи. Святий Войцех є покровителем Польщі, Чехії, Угорщини та Пруссії. У самій Польщі приблизно 150 населених пунктів, понад 200 костелів та каплиць носять його ім'я...

Тож обираючи ім'я цього вельми популярного старця для своєї аптеки, Отакар Білий, очевидно, прагнув перенести частину цієї популярності й на власний бізнес. Сучасні чехи є більшою мірою атеїстами, а аптека, на жаль, не змогла у сучасних умовах підтримувати рентабельність і закрилась, пропрацювавши більше 100 років.

Тож бажаючи усім читачам здоров'я, відправляюся досліджувати історії життя інших празьких аптек.

Руслан Редькін, канд. фарм. наук

з якої годує змію (емблема медицини). Тож і на фасаді «Аптеки у Святого Войцеха» Гігею зображено саме так: у повний зріст і вигляді вродливої дівчини із широкими стегнами і випуклими грудьми. Однак у 1900-х роках, коли створювали цей рельєф, Гігея була пов'язана не тільки зі здоров'ям, але й з його протилежністю — смертю.

У СВЯТОГО ВОЙЦЕХА

В традиції празьких аптекарів було і є обирати ім'я аптек так, щоб воно вказувало саме на приналежність аптеки до Праги та близькість до певних культурних локацій. Тож ім'я Святого Войцеха напряму пов'язане із Прагою. Друге ім'я цього Святого Римо-Католицької Церкви — **Адальберт Празький**, святий, єпископ празький з 983 р., у Польщі знаний з кінця 996 р. та убитий під час місіонерської подорожі до Пруссії, а у 999 р. оголошений святим. Крім того, його вважають ще й патроном Католицької Церкви у Польщі. За легендою, Войцех, будучи празьким єпископом, прагнув повернути більше чехів-язичників до віри. Також він врятував від смерті молодшу жінку, уклавши її під Прагою у заснованому власноруч монастирі бенедиктинок. Місцева знать цього не пробачила і він був змушений рятуватись втечею до Риму, звідки був направлений до Пруссії як проповідник язичників, де його і вбили.

Культь цього святого швидко поширився на ба-

Чому після тривалої самотності важко повернутися до соціального життя?

Хоча деякі люди прагнуть соціальної ізоляції, є багато свідчень, що тривалі періоди самотності спричинюють депресію та негативно впливають на фізичне здоров'я. Американські вчені знайшли* речовину в мозку, яка може бути відповідальною за реакцію організму на самотність

Професор Девід Андерсон (David Anderson) та його колеги з Каліфорнійського технологічного інституту (США) тримали мишей в ізоляції протягом 2-х тижнів, після чого спостерігали у тварин підвищення агресії та негативні реакції на стимули. Реакції мишей настільки змінилися, що їх було небезпечно повертати в колектив: кошички самотники атакували своїх «товаришів».

У мишей, які перебували в ізоляції, було виявлено підвищення в мозку рівню пептиду тахікінін 2/нейрокінін В (Tac2/NkB), який, як вважають дослідники, відповідає за зміну реакцій у тварин, що тривалий час перебувають в ізоляції. Підвищення концентрації пептиду Tac2/NkB спостерігається в різних ділянках мозку, які відповідають за поведінку в стані стресу та агресію. Андерсон вводив тваринам, які перебували в ізоляції, антагоніст рецепторів нейрокініну озанетант, щоб нейтралізувати ефект Tac2/NkB, і миші починали поводитися майже так само, як їхні неізольовані «товариші» та без ускладнень поверталися до колективного життя.

Андерсон також провів зворотний експеримент: індукував підвищений синтез Tac2/NkB у мишей, які перебували в колективі. Це викликало в них поведінкові реакції, схожі з тими, що спричинює тривала ізоляція.

Людина має Tac2-сигнальну систему, схожу на так, як і у мишей. Тому результати Андерсона та його колег спробують використати для лікування негативних наслідків соціальної ізоляції у людей. Тим більше, що озанетант уже випробовували у людей та встановили його безпечність (препаратом безуспішно намагалися лікувати психози).

Допомога людям, які через психологічні наслідки тривалої ізоляції не можуть повернутися до соціального життя, вкрай необхідна. Але крім фармакологічної корекції наслідків бажано також спрямовувати зусилля на подолання причин соціальної ізоляції.

*Zelikowsky M., Hui M., Karigo T, Choe A., et al. The Neuropeptide Tac2 Controls a Distributed Brain State Induced by Chronic Social Isolation Stress // Cell, 2018, 173(5): 1265–1279.e19. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cell.2018.03.03>